

Asia: VN/7447/2025

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varsinais-Suomen liitto pitää esitettyjä muutoksia Maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetukseen (311/2024) ja sen liitteisiin hyvinä ja asiaa selkeyttävinä. Varsinais-Suomen liitto haluaa huomauttaa muutamista liitteessä 4 esiintyvistä virheistä sekä epäjohtamukaisuuksista.

Lausuntopyyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavassa osoitettavien alueiden erityisominaisuuksien ja muiden osa-alueiden esitystapa” kaavamääräyslajikoodien käytössä maisemallisesti arvokkaille alueille sekä merkittävälle rakennetuille kulttuuriympäristöille on epäselvää, miksi valtakunnallisesti arvokkaille maisema ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoille on omat kaavamääräyslajikoodit, kun taas esim. maakunnallinen tai kansainvälinen maisemallisesti arvokas alue muodostetaan kaavamääräyslajikoodista ”maisemallisesti arvokas” ja kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodista ”maakunnallinen” tai ”kansainvälinen”.

Lausuntopyyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavoissa osoitettavia kehittämisperiaatteita koskevien määräysten esitystapa” esitystavan muodostuminen on epäselvää siltä osin, kun kaavamääräyksen lajille ”kehittämisyöhyke” ei anneta lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus”. Kappaleessa todetaan, että ”Esitystavan väri määrittyy pääasiallisen tavoitteellisen alueidenkäyttömuodon perusteella”. Miten pääasiallinen tavoitteellinen alueidenkäyttömuoto tiedetään, ellei lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus” ole käytetty?

Lausuntopyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavan geometrialtaan viivamaisten kaavakohteiden ja niihin liittyvien määräysten esitystapa” otsikossa on kirjoitusvirhe sanassa ”liittyvien”.

Lausuntopyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Muita maakuntakaavassa osoitettavia viivamaisia kohteita koskevat kaavamääräykset” on viitattu tieliikenteen tai muu liikennemuodon linjausta ilmaiseviin kaavamääräyksiin, mutta sitä seuraavassa taulukossa on esitetty muita kuin tieliikenteen tai muiden liikennemuotojen viivamaisia esitystapoja. Teksti tulee korjata otsikkoa ja taulukkoa vastaavaksi.

Lisäksi Varsinais-Suomen liitto esittää joitain muutosehdotuksia kaavamääräyslaji- sekä kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoihin ja vakimuotoisiin esitystapoihin.

Muutosehdotukset kaavamääräyslaji-koodistoon

Kaavamääräyslaji-koodistoon tulisi lisätä seuraavat maakuntakaavoissa laajasti käytössä olevat kaavamääräyslajit:

- Valtakunnan raja tai rajavyöhyke
- Vesiliikenne
- Tietoliikenneyhteys
- Vesiviljely
- Kalastus
- Tutkimusalue

Valtakunnan rajaan tai rajatoimintoihin liittyviä koodeja ei ole käytettävissä voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Rajamaakuntien liitot ovat kuitenkin laajasti käyttäneet rajaan liittyviä merkintöjä maakuntakaavoissa, joten koodi olisi tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Asetuksen liitteestä 1 löytyy koodit laiva- ja veneväylille sekä lautta- tai lossiyhteyksille, mutta maakuntakaavoituksessa olisi tarve osoittaa esim. vesiliikenteen yhteystarpeita tai vesiliikenteen alueita, joissa ei haluta eritellä vesiliikenteen tyyppiä. Vesiliikenne koodi olisi tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Tietoliikenneyhteyksiin tai datakaapeleihin liittyviä koodeja ei ole käytettävissä voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Tietoliikenteeseen liittyvä merkintöjä on kuitenkin käytetty useiden maakuntaliittojen voimassa olevissa maakuntakaavoissa, joten koodi olisi tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Erityisesti rannikon maakunnan liitoissa on voimassa olevissa maakuntakaavoissa käytössä vesiviljelyyn ja kalastukseen liittyviä merkintöjä, joita ei ole mahdollista toteuttaa käytössä olevilla asetuksen liitteen 1 kaavamääräyslaji-koodeilla. Vesistöissä tapahtuvaan ruoan- ja muiden biotaloustuotteiden alkutuotantoon liittyvälle kaavamääräyslaji-koodistolle olisi tarvetta, koska nyt lähimmät tarjolla olevat maatalous ja metsätalous -koodit eivät sovellu tähän tarkoitukseen.

Useissa maakuntien liitoissa on osoitettu maakuntakaavoissa kohteita, jotka liittyvät tai ovat soveltuvia tutkimustoimintaan. Tällaisia ovat mm. tutkimusmetsät sekä kylmätestaamiseen liittyvät tutkimusalueet. Tähän liittyviä koodeja ei ole tällä hetkellä käytettävissä asetuksen voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Tähän käyttötarkoitukseen soveltuisi parhaiten koodi tutkimusalue, jolloin se olisi yhdistettävissä muihin koodeihin esim. metsätalousalue tai liikennealue.

Voimassa olevien Varsinais-Suomen maakuntakaavojen merkinnät, jotka puuttuvat kaavamääräyslaji-koodistosta

- Loma-asutuksen mitoitus osa-alueittain (osa-alue)

Merkintä ja määräys mitoittavat vyöhykemäisesti ja koko maakunnan kattavasti loma-asuntorakentamisen määrän rannalla sekä rakentamisesta vapaan rannan osuuden.

- Veneilyn runkoväylä (viiva)

Merkintää käytetään kaikkiin olemassa oleviin ja suunniteltuihin veneilyn runkoväyliin. Merkintä parantaa matkailun sekä virkistyksen kehittymismahdollisuuksia alueella. Väylän avaaminen parantaa veden virtauksia alueella.

- Melonta- ja vesiretkeilyreitti (viiva)

Merkinnällä osoitetaan koko maakunnan alueelta sisävesistöjen maakunnallisesti merkittävät melonta- ja vesiretkeilyreitit. Melontareittien osoittaminen parantaa matkailuun ja retkeilyyn tukeutuvan elinkeinotoiminnan kehittämismahdollisuuksia maakunnassa.

- Vedenottamo (piste)
- Yhdyskunnan vedenhankinnan kannalta tärkeä raakavesilähde (piste)
- Pintaveden muodostumisalue (osa-alue)
- Tuleva keskustatoimintojen alue (pääkäyttötarkoitus)
- Muuttuva työpaikkatoimintojen alue (pääkäyttötarkoitus)

Muutosehdotukset kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon

Asetuksen liitteessä 2 on määritelty kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodisto. Liitteeseen 2 ei lausuntopyynnön kohteena olleessa materiaalissa osoitettu muutoksia.

Kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon tulisi lisätä seuraava maakuntakaavoissa tarvittava koodi:

- Toissijainen käyttötarkoitus

Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on laajasti käytetty erilaisia merkintöjä, joissa on osoitettu alueen pääkäyttötarkoituksen lisäksi alueen toissijainen käyttötarkoitus, mikäli alueen pääkäyttötarkoitus syystä tai toisesta lakkaa. Varsinais-Suomen liitto esittää, että kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodistoon Tyyppi-koodien alle lisätään koodi toissijainen käyttötarkoitus, jota voidaan käyttää esimerkiksi antamalla kaavamääräysryhmälle kaavamääräyslajit puolustusvoimien alue ja luonnonsuojelualue sekä kaavamääräyksen lisätiedon lajit pääkäyttötarkoitus

(puolustusvoimien alue) ja toissijainen käyttötarkoitus (luonnonsuojelualue), jolloin saadaan kaavamääräys osoittamaan puolustusvoimien aluetta, jonka toissijainen käyttötarkoitus on luonnonsuojelu. Esitystapa tällaisille kaavamääräyksille voisi määräytyä pääkäyttötarkoituksen mukaan, jolloin muutoksia asetuksen liitteen 4 esitystapoihin ei tarvittaisi, mutta toissijainen käyttötarkoitus ilmenisi selkeämmin ja koneluettavammin pelkän sanallisen määräyksen sijaan.

Muutosehdotukset vakiomuotoisiin esitystapoihin

Vakiomuotoinen esitystapa tulisi määritellä seuraaville maakuntakaavoissa laajasti käytössä oleville kaavamääräyksille:

Ehdotettuihin uusiin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset

- Rajavyöhyke (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Rajanylityspaikka tai rajatoimintojen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiliikenteen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiliikenteen yhteystarve
- Tietoliikenneyhteys (nykyinen, uusi, merkittävästi parannettava, ohjeellinen ja yhteystarve)
- Kalastusalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Kalastuksen kehittämisvyöhyke
- Vesiviljelyalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiviljelyn kehittämisvyöhyke

Muihin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset

- Vesialue (osa-alueena)
- Matkailun ja virkistyksen yhteystarve
- Maa-ainestenottoalue (osa-alueena)
- Suojelualue (osa-alueena)

Maakuntien liitot käyttävät laajasti osa-alue merkintöjä liittyen mm. vedenhankinnan kannalta tärkeä pintavesialueisiin tai luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaisiin vesialueisiin, joten vakiomuotoinen esitystapa osa-alueena kaavamääräykselle vesialue olisi tarpeen.

Matkailun ja virkistyksen yhteystarve merkintää on käytetty eri maakuntaliittojen voimassa olevissa maakuntakaavoissa. Vakiomuotoinen esitystapa olisi tarpeen lisätä matkailun ja virkistyksen yhteystarve kaavamääräykselle.

Turvetuotannon osa-alueen ohella myös maa-ainestenottoalue tulisi olla vakiomuotoisena esitystapana myös osa-alueena.

Useat maakuntien liitot ovat käyttäneet suojelualueisiin liittyneitä merkintöjä osa-alueena osoittamaan mm. Kansallispuistoja tai luonnonpuistoja. Vakiomuotoinen esitystapa olisi tarpeen lisätä liitteeseen 4 suojelualueelle osa-alueena.

Lisäksi asetuksen liitteen 4 yleiskaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavassa mukana olevat ympäristön muutosta koskevien määräysten vaikutus yleiskaavan aluevarausten esitystapaan tulisi lisätä myös maakuntakaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapaan.

Muita huomioita

Yleisesti maakuntakaavoituksesta voidaan todeta, että maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma. Maakuntakaavaa laaditaan usein vaihekaavoina ja eri vaiheissa nousee erilaisia tarpeita muodostaa kaavamerkintöjä ja -määräyksiä ohjaamaan maankäyttöä halutulla tavalla. Maakunnat ovat myös lähtökohdiltaan erilaisia ja maankäytön tarpeet ja tavoitteet vaihtelevat eri puolilla Suomea. Tämä on tuotu esiin myös alueidenkäyttölain 25 §:ssä, jossa todetaan, että ”Maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa”. Tätä taustaa vasten ennalta määrätyt koodistot ja luokittelut voivat muodostua, ja ovat jo selvästi muodostuneet haasteeksi, koska kaikkia nykyisinkään käytössä olevia merkintöjä on mahdoton niputtaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaisiin esitystapoihin.

Tässä lausunnossa on nostettu esiin nykyisin käytössä olevia maakuntakaavamerkintöjä, joita ei ole nähty mahdolliseksi muodostaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaan siten, että niiden merkitys ja ohjausvaikutus muuhun suunnitteluun määräytyisi maakuntaliiton haluamalla tavalla.

Varsinais-Suomen liitto haluaa myös tuoda esiin, että voimassa oleva ja nyt lausunnoilla oleva asetus ohjaa yhä käyttämään aluevaraustyyppisiä ja melko yksityiskohtaisiakin kaavamääräyksiä, mikä ei välttämättä ole enää tulevaisuudessa oleellista, tarpeellista tai toivottua. Mitä yleispiirteisempään kaavoitukseen mennään, on todennäköistä, että maakuntakohtaisia kaavamääräysten räätälöintejä tullaan maakuntakaavoissa jatkossakin käyttämään.

Mäkynen Heli
Varsinais-Suomen liitto